

ÇOCUK DERGİLERİNDE KARŞILAŞILAN TİPOGRAFI SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ata Yakup KAPTAN¹, Kader SÜRMEİ^{2*}

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü,
Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı, Samsun

²İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Malatya

ÖZET

Belirli kitlelere özel konularla ilgili bilgi ve düşüncelerin aktarıldığı, belirli zaman aralıklarıyla yayımlanan dergilerdeki çeşitlilik her geçen gün artmaktadır. Çocuk dergileri, çocuğun düşünme, dil ve okuma becerisini geliştirme, okul dışında geçirdiği zamanı daha kaliteli kılma, çocuğu eğitme, bilinçlendirme ve eğlendirme gibi işlevlere sahip olan basılı iletişim araçlarıdır. Çocuk dergilerinde güncel bilgi, çağdaş bir beğeni anlayışı içinde ve çağdaş malzemelerle sunulmalıdır. Mesajın iletilmesinde, sunuluşu önemlidir. Bu anlamda basılı iletişim araçlarının, mesajlarını okuyucuya hızlı ve etkili bir şekilde iletebilmesi için, iyi bir grafik tasarıma ihtiyacı vardır. Tasarım sürecinde, yaratıcılık bilgisiyle buluşmakta ve teknolojiyle iletişim ortamına aktarılmaktadır. Türkiye’de yayımlanan çocuk dergileri incelendiğinde, tipografik sorunların da içinde olduğu çeşitli tasarım sorunları göze çarpmaktadır. Bu araştırmada, elde edilen bulgular ışığında çocuk dergisi tasarlama ölçütleri belirlenmiş; araştırmanın örneklemini oluşturan eğitim amaçlı çocuk dergileri, belirlenen bu ölçütlere göre incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk dergileri, dergi tasarımı, tasarım, tipografi

TYPOGRAPHICAL PROBLEMS AND SOLUTION SUGGESTIONS IN CHILDREN’S MAGAZINES

ABSTRACT

Variety in magazines, publishing periodically, where information and thoughts about specific topics to specific targets are conveyed is increasing with each passing day. Children’s magazines are printed means of communication for improving child’s analytical thinking, language and reading skills; for streamlining the time spent outside the school; and for teaching and entertaining child. Presenting the message is important in conveying the message. Therefore, the printed means of communication require a well graphic design to be able to transfer the messages to its readers in a fast and effective way. Topical subjects in children’s magazines should be presented within modern taste by modern materials. In design process, creativity is integrated with knowledge and transferred into the communication environment. However, various design problems are seen that including typographical problems in some of the children’s magazines in Turkey. In this research, the designing criteria of children magazines in the light of the findings obtained have been determined and constituting the modeling of this research have been inspected according to these determined criteria.

Keywords: Children magazine, magazine design, design, typography

1. GİRİŞ

Dergicilik olgusu, yazılı basın alanında önemli bir yere sahiptir. Belirli kitlelere özel konularla ilgili bilgi ve düşüncelerin aktarıldığı, belirli zaman aralıklarıyla yayımlanan dergilerdeki çeşitlilik her geçen gün artmaktadır.

* Yazışma yapılacak yazar: aykaptan@yahoo.com

Makale metni 20.02.2011 tarihinde dergiye ulaştırılmış, 15.03.2011 tarihinde basım kararı alınmıştır.

Başlangıçta toplumun geneline yönelik ürünler sunan basında, zamanla kitleselleşme, uzmanlaşma meydana gelmiş ve cinsiyet, yaş, ilgi ve meslekî farklılıklara dayalı yeni yayınlar doğmuştur. Bu ürünlerden biri olan çocuk dergileri de bu kitleselleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ülkemizde de çocukların başlı başına bir birey olarak kabul edilmesiyle birlikte, Tanzimat Döneminden bu yana çok sayıda çocuk dergisi yayımlanmıştır. Çocuk dergileri de kendi içinde çeşitlilik göstermektedir. Belli ürünleri ve markaları destekleyici nitelikteki, çocuğu tüketici kitle olarak gören tüketici dergileri, elektronik dergiler ve eğitim amaçlı çocuk dergileri gibi... Araştırmanın evrenini oluşturan ve tipografinin en önemli kullanım alanlarından biri olan eğitim amaçlı çocuk dergileri, çocukların sıkça başvurdukları ve ilgi duydukları kaynaklardır. Bilindiği gibi eğitim, bireyin öğrenme yeteneklerine uygun olarak öğrenmesi için uygun ortamlar yaratıp sürdürmeye yardımcı olunması sürecidir. Çocuklara uygun öğrenme araçları ve ortamları yaratmak, çocuğun algılama düzeyini, beklentilerini, ilgi ve gereksinimlerini iyi tanımakla olanaklıdır. Bu dergilerin yazılması, tasarlanması ve basılması süreçlerinde, hedef kitlenin pedagojik beklentileri göz ardı edilmemelidir. Ancak Türkiye’de yayımlanan eğitim amaçlı çocuk dergilerinin hedef kitlesi, çoğunlukla birden fazla gelişim basamağını kapsamaktadır.

Eğitim amaçlı çocuk dergileri ve çocuklar arasında görsel bir iletişim bulunmaktadır. Bu dergilerin amacı, çocuğa mesaj iletmektir. Söz konusu dergiler ve çocuk arasındaki bu iletişim, sözcük ve görsellerin bir araya gelerek oluşturduğu grafik tasarım diliyle sağlanmaktadır. Mesajın doğru ve etkili iletebilmesi için, mesajın içeriği kadar nasıl iletildiği de önemlidir. Tasarım öge ve ilkelerinin iyi bilinerek uygulandığı, farklı alanlardan uzman kişilerin bir araya gelerek bilinçli bir yaklaşımla ortaya çıkardığı çocuk dergileri mesajı en ekonomik yoldan iletebilecektir.

1.1. Çocuk Dergiciliğinin Tarihçesi:

Dergiler günümüzün basılı iletişim araçları arasında önemli yer tutar. Çocuk dergileri, çocuğun düşünme, dil ve okuma becerisini geliştirmek, okul dışında geçirdiği zamanı daha kaliteli kılmak, çocuğu eğitmek ve eğlendirmek gibi işlevlere sahip olan iletişim araçlarıdır.

Dergi, Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi’nde “Düzenli aralıklarla yayımlanan, belirli bir ya da birkaç ilgi alanına ilişkin haber, makale, inceleme, araştırma ve eleştiri gibi yazıları, çeşitli edebi ürünleri ya da belirli konulara yönelik derlemeleri içeren ve genellikle resimli olan basılı yayınlara verilen ad” olarak tanımlanmaktadır (1987:162).

Evans’ın (2006:22) belirttiği gibi, dergiler, faydalı bilgiler içeren, eğlendiren ve tanıtılan ürün ve hizmetleri satın alması için okuyucuyu ikna etmeye çalışan yayınlardır.

Yazılı basın denilince öncelikle gazeteler akla gelmektedir. Gazetelerin tarihi ise dergilerin tarihinden daha eskidir. Dergiler, gazetelerin ortaya çıkışından sonra gelişen ayrı bir iletişim alanıdır. Dünyada dergilerin ortaya çıkışı XVII. yüzyıla rastlamaktadır. Dergilerin bir dizi sosyal, kültürel ve bilimsel gelişmenin sonucu olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Avrupa’da çocuk dergileri, dergiciliğin ortaya çıkışından yaklaşık yüzyıl sonra başlayabilmiştir. Çocuk dergiciliğinin başlangıcını ahlâkî dergiler (Moralische Wochenschrift) oluşturmaktadır. İlk yayımlanan çocuk dergileri, birtakım ahlâkî değerleri içermekteydi. Bu dergilerde ebeveynlere ve çocuklara yönelik ahlâkî öğütler yer almaktaydı (Şimşek 2001).

1722 yılında Leipzig’de yayımlanan "Leipziger Wochenblatt für Kinder " çocuk dergiciliğinin ilk örneği olarak kabul edilir. Bu ilk derginin içeriğini hikâyeler, fabllar, tabiat bilgisi konuları, mektuplar ve birtakım temsiller oluşturmaktaydı.

Yapılan incelemeler ülkemizde dergiciliğin Batı’ya göre daha geç oluştuğunu göstermektedir. Tanzimat dönemi, Türk dergicilik tarihindeki ilk girişimlerin yaşandığı dönemdir. Şu ana kadar yapılan araştırmalar Osmanlı’da ilk derginin 1862 yılında çıkarılan “Mecmua-i Fünun” adlı dergi olduğunu göstermektedir. İlk çocuk dergisi ise 1869 yılında çıkarılan “Mümeyyiz”dir. 49 sayı yayımlanan bu dergi, çocuk dergileri içerisinde en çok beğenilenlerdendir.

1869’dan itibaren 1928’deki harf inkılâbına kadar Mümeyyiz ile birlikte elli çocuk dergisi yayımlanır. Eski harfli çocuk dergilerinin yayın hayatı genellikle kısa sürer. 1896–1908 tarihleri arasında yayımlanan “Çocuklara Mahsus Gazete” en

Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları ve Çözüm Önerileri

uzun ömürlü çocuk dergisi olurken onu, “Çocuklara Rehber” (1897–1901) ve “Yeni Yol” (1923–27) takip eder (Şeyda, 2005).

Günümüze kadar pek çok çocuk dergisi yayımlanmış, ancak bunların çoğu kısa ömürlü olmuştur. Araştırmanın örneklemine oluşturan günümüzdeki dergilerden “Diyabet Çocuk” 1979’dan bu yana; “Ebe Sobe” 2001’den bu yana; “Türkiye Çocuk” 1981’den bu yana yayın hayatını sürdürmektedir.

1.2. Çocuk Dergilerinde Tipografi:

Tipografi, çocuk dergilerinin tasarımında önemle ele alınması gereken konulardan biridir. Çocuğun gelişim özelliklerine uygun bir tipografik dil, yazının okunabilirliğini ve doğru algılanabilmesini sağlar.

Tipografi, iletişimin yoğun bir görsel biçimi olarak, tüm düşünce ve bilgileri insanoğluna görsel bir etki ile iletme aracı olarak tanımlanmaktadır (Karter; Day; Meggs, 1993:1).

Tipografi sanatı, inceden kalına, kısıdan uzuna doğru giden sayısız biçimsel oyun arasında yapılan doğru bir seçimin yardımıyla metnin yorumlanıp düzenlenmesine dayanır (Jean, 2004:141).

Pektaş’a göre tipografi, yazının bir sistem içinde boyutlandırılması, düzenlenmesi, basılı hale getirilmesi sürecini kapsar. Doğru ve kolay iletişim tipografinin olanaklarına bağlıdır. Yazıyı oluşturan karakterin seçimi, harflerin dış ve iç boşlukları, birbirlerine oranı, zemin ve değer ilişkileri, algılamadaki önemli etmenlerdir (2003:39).

Solomon’a (1986:8) göre; kelimeleri, cümleleri ve sayfaları oluşturan harf denen gizemli şekiller, çağdaş dünyanın en önemli üretimi olarak değerlendirilmelidir. Zaman ve mekanla sınırlı olmaksızın, yazı bilgiyi de beraberinde getirmiştir. Tipografiyi, tasarımın temel prensiplerini ve öğelerini anlatmak için harflerin, rakamların, sembollerin ve şekillerin mekanik olarak üretilmesi sanatı olarak tanımlamaktadır.

Tipografi terimi ilk kez, Gutenberg’in metal harflerini tanımlamakta kullanıldı. Bugün ise; bütün baskı yazıları ve noktalama işaretlerinin sanatsal ve tasarıma dayalı özelliklerini ve üretim teknolojilerini konu alan bir uzmanlık alanı olarak kabul edilmektedir (Becer, 2002:176).

Değişik biçim ve tarza sahip alfabe tasarımlarını (font) “yazı karakteri” olarak adlandırırız. Hepsi notalar gibi farklı bir sese, tona, çağrışım ilişkilerine sahiptir. Çoğu kez okunabilirlik ve görsel algılanabilme gibi tipografinin pragmatik işlevleri göz önünde olsa da, aslında tipografi tasarıma kimlik kazandıran önemli bir tasarım elemanıdır (Uçar, 2004:106).

Kurulacak iletişimin sağlıklı olması için etkili tek parametre kuşkusuz hedef kitlenin tanınması ve çözümlerin buna göre belirlenmesi değildir. Her farklı tasarım sorusu, farklı bir çözüm gerektirir. Bu bağlamda, mesajın iletileceği kitle ile uzlaşma içinde kalmak koşulu ile tipografik dil de iletilecek olan mesajın içeriğine göre konumlandırılmalıdır. Farklı fikirler ve farklı mesajlar, farklı yazı karakterleri ve bunların farklı organizasyonunu gerektirir. İyi tasarım için tipografi mesaja uygun olarak doğru kullanılmalıdır. Tasarım sorununa uygunluk sağlamayan bir tipografik dil, kendi içyapısı her ne kadar “sağlam” olursa olsun, mesajın karşı tarafa iletilmesine engel olur, bu bağlamda “iyi tipografi” ile “iyi tasarım” eşanlamlı değildir (Dündar, 2005:19).

Göz kapaklarımız düzenli aralıklarla istem dışı kapanmaktadır. Bu kapanma anında gözlerimiz algılamayı keserek dinlenmektedir. Okumayı da buna benzetebiliriz. Okuma eylemi kesintisiz bir süreç değildir. Göz, tanıdık gösterge gruplarını birbiri ardına zorlanmadan kavramaktadır. Tanımadığı ya da karışık bir göstergeyle karşılaştığında da durmakta, yavaş yavaş ilerlemeye başlamakta ve gerekirse geriye dönmektedir. Bu nedenle yazı etkili kullanıldığında daha rahat okunmaktadır (Schneider; Raue, 2000:129).

Tipografinin birincil işlevi okunmaktır. Grafik tasarımcı, tipografi dilini iyi tanımak ve kullanmak durumundadır. Dergilerin tasarımında kullanılan tipografik karakterlerin seçimindeki en önemli kriter, hedef kitlesinin gereksinimleridir. Okumayı yeni öğrenen çocuklar ve iyi görmeyen yetişkinler için büyük puntolu harflerin tercih

edilmesi uygundur. Çok kısa ve çok uzun satırlar okuyucuyu yorar. Kısa satırlar gözü dikey yönde harekete zorlarken, uzun satırlar ise gözün bir alttaki satırı bulmasını güçleştirmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı “Ders Kitapları İle Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge”sine göre (2006), basılı eserlerde sınıflara göre harf büyüklükleri; ilköğretim birinci sınıf için 20-24 punto, ikinci sınıf için 18 punto, üçüncü sınıf için 14 punto, dördüncü sınıf için 12 punto, beşinci sınıf için 11 punto, daha üst kademeler için ise 10 puntodan küçük olmaması şeklinde ifade edilmektedir.

Satır uzunlukları birinci sınıf için 10, ikinci sınıf için 14, üçüncü sınıf için 18, dördüncü sınıflar için 20, beşinci sınıflar için 20, daha üst kademeler için ise 22 ve üzeri sözcük olarak belirtilmiştir (Kaptan; Kaptan, 2006:172).

Günümüzde bilgisayar teknolojisi yardımıyla tipografik karakterlere daraltma, genişletme, eğim gibi özellikler kazandırılabilir. Tipografik karakterlere dekoratif unsurlar eklenebilir. Fakat bunlar, okunaklılığı olumsuz yönde etkiler. Okunaklılık, tasarımcıların genellikle ihmal ettikleri bir olgudur. Tipografik mesaj iletimi, yazıları okunur kılan niteliklerin bir araya getirilmesiyle sağlanır. Okuyucu; yazılı bilgiyi zorlanmadan algılayabilmelidir. Okunaklılığı etkileyen bir başka unsur da yazının et kalınlığıdır. Bilinmektedir ki, çok ince yazılar zeminde kaybolmakta, çok kalın yazılarda ise harflerin içi kapanarak karşıbçim unsurları zayıflamaktadır. Ayrıca daraltılmış veya çok genişletilmiş karakterler daha zor algılanmaktadır.

Metnin içindeki paragrafların kolay ayırt edilebilmesi için, paragraflar iki yöntemle vurgulanır: Birincisi, paragrafı oluşturan cümle, sol bloğun biraz içinden dizilir. Diğeri ise paragrafı oluşturan satır ile bir önceki satır arasındaki boşluk artırılır. Çok paragraftan oluşan kısa bir metinde, birinci yöntem tercih edilmelidir.

Metin düzenleme biçimleri;

1. İki taraflı bloklama
2. Soldan bloklama
3. Sağdan bloklama
4. Ortadan bloklama
5. Asimetrik (serbest) bloklamadır.

Metin düzenlemelerinde en çok tercih edilen yaklaşımlar, iki taraflı bloklama ve soldan bloklamadır. Pektaş’a (2001) göre, bloklama biçimleri bütün metinlerde önemli bir sorundur. Satırların rahat takibi bloklamaya bağlıdır. Sola blok bir metinde sağdaki serbestliğin gözün aynı satırı tekrar okumasına ya da satır atlamasına engel olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır.

Ters renkler kullanılacağı zaman, siyah üstüne beyaz yazı gibi, satır aralığını arttırılmalı ve karakter ağırlığı (font-weight) azaltılmalıdır. Bu kural, bütün ölçü genişliklerine uyacaktır. Siyah zemin üstüne beyaz yazı daha yüksek kontrastlı olacaktır. Bu sebeple harflerin arası biraz daha açılmalı, karakter ağırlığı azaltılmalı ve satır aralığı arttırılmalıdır (Boulton, 2005).

Açık ton zemin üzerinde koyu ton yazı kullanımının, koyu ton zemin üzerinde açık ton yazı kullanımından daha okunur olduğu yapılan testlerle kanıtlanmıştır. Beyaz zemin üzerinde % 100 ton değeri olan bir yazıya göre % 70 – 80 ton değeri bulunan bir yazı daha rahat okunmaktadır. Aşırı siyah/beyaz kontrastlığın olmadığı üçüncü hamur samanlı kâğıtlara basılan eski kitaplardaki metinlerin de rahat okunduğunu söylemek mümkündür (Pektaş, 2001).

Boulton’a (2005) göre, temel kural olarak, satırlar arası boşluk, kelimeler arasındaki boşluktan daha geniş olmalıdır. Böyle bir kural konmasının sebebi, okuyucunun farkında olmadan alt satıra kaymak yerine, yan kelimeye geçmesini kolaylaştırmaktır.

Sütunların oluşturduğu tipografik yapıyı etkileyen bir diğere unsur da; sayfanın çevresini kuşatan beyaz alanlar, yani marjlardır (Becer, 2002:184).

Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları ve Çözüm Önerileri

Öğrencilerin dikkatini çekmek için bazı kelime ya da cümleler yazı boyutu değiştirilerek, renklendirilerek, kalın yazılarak, italik yazılarak ve kutu içine alınarak vurgulanabilir. Bunlar da yazının görsel estetiğine katkı sağlayan unsurlardır (Yazar, 2003).

İtalik fontlar, tekdüzedir, gösterişsizdir, değişik yapısıyla anlatımı güçlendirir, daha samimi bir iletişim kurar. Fakat deforme olmaya çok uygundur. Uzun metinlerin italik yazılması, yazıyı zayıf gösterir, harflerin birbirinden ayrılması zordur. Okunurluk sorunu göz önünde tutularak olabildiğince az kullanılmalıdır. Uzun metinlerin bold yazılması ya da tümünün büyük harflerden oluşması da görünüşü sevimsiz kılar. Sözcükler, kaba bir dikdörtgen biçimde gözüktürler. Küçük harfler, kuyukları ve bacaklarıyla büyük harflerden daha ayrımlı yapı gösterirler ki bu da onları daha okunur yapar. Büyük harfler, daha çok yer kapladığından, aynı alanda gözün daha fazla tarama yapmasına neden olurlar (Pektaş, 2000).

Çocuklara yönelik bir metin için seçilen yazı karakteri, yumuşak, sıcak ve yalın olmalıdır. Okunabilirliği bozacak oluşumlardan kaçınılmalı, tırnaklı veya tırnaksız harf tasarımları kullanılabilir.

Derginin ismi, içindekiler sayfası, sayfa içi düzenlemeleri, bir dergiyi meydana getiren yapıdır. Tipografi de, dergi içinde iletişim ortamı yaratarak okuyucuyu yönlendirmektedir. Örneğin, derginin “İçindekiler” sayfası, derginin içeriği hakkında bir duyuru alanı olarak düşünülebilir; bu sayfa okuyucuya konuların ve her bölümün ne olduğu ve nerede olduğunu gösterir. Okuyucuyu yönlendiren ve bilgilendiren bir bölümdür. Sayfa içinde okuyucuyu, yazının başlangıcına yönleltmek için yazının başlama biçimi, içeriğe bağlı kalarak farklı yorumlanabilir. Tipografi, dergi içinde okuyucunun her sayfada karşısına çıkan görsel bir biçimdir. Okuyucuya bilgi ve mesajı, biçime dönüştürerek iletir. Bu özellik tipografıyı, bir derginin görsel kimlik tasarımına dönüştürebilmektedir (Karaduman, 2007:3).

Tasarımcı Vignelli (1992:35-36), iki ya da üç yazı karakteri kullanılmasının, bütün bir yazı katalogunun kullanılmasından çok daha iyi olduğunu, dergilerin tipografi kullanımını sınırladığını önemini belirtmiştir. Tipografik sınırlama derginin kişiliğini artırır, okuyucuya yardım eder ve derginin kimliğini kuvvetlendirir. Ortaya çıkan benzerlikler ve farklılıklar, dergi tasarımı için büyük önem taşır. Çok fazla benzerlik gereksizdir, çok fazla farklılık ise dergiyi yok eder.

Dergilerin, okunabilirliği sağlayan etmenler konusundaki tavrı, okuyucu kitlesine bağlı olarak da belirginleşir. Çocuklara yönelik bir dergiyle, bir edebiyat dergisi ya da pop müzik dergisinin tavrı aynı olmaz. Buradaki tavır da yine dönüp dolaşıp, kimlere hitap edeceğine, nasıl bir dergi olacağına karar vermiş yayımcıyla, bu dergiyi görsel hale getiren, “ruha uygun beden yaratan” grafik tasarımcının, bu bedene en uygun davranış biçimini bulması gibidir (Tuncay, 1998:39).

1.2.1. Tipografik Unsurların Değerlendirilmesinde Belirlenen Ölçütler:

- Yazı karakterinin ve harf boyutunun hedef kitlenin düzeyine uygunluğu ve okunabilirliği
- Metin-fon ilişkisi
- Harfler ve kelimeler arası boşluğun dengeli olması
- Satırlar ve paragraflar arası boşluğun dengeli olması
- Metinlerde sola bloklamanın tercih edilmesi
- Metinlerin birden fazla sütun halinde tasarlanması ve sütunlar arası boşluğun dengeli olması
- Sayfa numaralarının okunaklılığı
- Yazı karakterlerinin yeterli çeşitlilikte olması (Sürmeli, 2010:71)

2. YÖNTEM

2.1. Problem:

Türkiye’de çocuk dergilerinde tipografik unsurların kullanımında karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara getirilebilecek çözüm önerileri nelerdir?

2.2. Araştırmanın Amacı:

Bu araştırmada, çocuk dergilerinin tipografisi incelenerek, çocuk dergilerinde tipografik tasarımların ne boyutta olduğunun ortaya koyulması; karşılaşılan tipografik sorunların belirlenmesi ve sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmaktadır.

2.3. Araştırmanın Önemi:

Türkiye’de çok sayıda çocuk, çocuk dergilerinden yararlanmaktadır. Çocuk dergilerinin tipografik açıdan değerlendirilmesi, var olan eksikliklerin giderilebilmesi için gereklidir. Bu araştırmanın; bu dergileri kullanan bireylere, onların ebeveynlerine, dergi tasarımı ile ilgili kişilere bilgi sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

2.4. Sınırlılıklar:

Bu çalışma, günümüzde yayın hayatını sürdüren 5-15 yaş çocuklarına yönelik çocuk dergilerinin 2008 yılına ait dörder sayısı ile sınırlıdır.

2.5. Evren ve Örneklem:

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yayımlanan ve yayın hayatını sürdüren çocuk dergileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde ise, günümüzde yayın hayatını sürdüren aşağıdaki dergiler bulunmaktadır:

1. Diyanet Çocuk
2. Türkiye Çocuk
3. Ebe Sobe

3. BULGULAR VE YORUM

3.1. Çocuk Dergilerinde Tipografik Unsurların Kullanımında Karşılaşılan Sorunlar:

Bu bölümde araştırmanın örnekleminde yer alan ve belirlenen ölçütlere göre dörder sayısı incelenen çocuk dergilerinde, tipografik unsurların kullanımında karşılaşılan sorunlara yer verilmiştir.

Diyanet Çocuk dergisinin Ocak, Mayıs, Ağustos ve Ekim sayıları incelenmiştir. Derginin logosunda yer alan çiçek imgesi, Ocak sayısı dışındaki sayılarda sayfa numaralarında kullanılmıştır. Sayfa numaraları Ocak sayısında bir tiplleme üzerindedir. Bu anlamda derginin incelenen sayıları arasında bir bütünlük bulunmamaktadır. Tüm sayfalarda yer alan sayfa numaraları, sayfalardaki görsellerin üzerine denk geldiği durumlarda yoğunluk ve kargaşa yaratmaktadır. Metinler genellikle her iki taraftan bloklanarak tasarlandığı için, monotonluk yaratmakta ve satırlarda gereksiz boşluklar oluşturmaktadır. Başlıklarda genellikle aşırı dekoratif karakterler tercih edilmiştir.

Ocak sayısında, 6. sayfada yeşil bir dairenin içinde ortadan bloklanan metin, dairenin sınırlarına çok yaklaştırıldığı için sıkışık tasarlanmıştır (Şekil 1). Kelimeler bölünmüş, heceler bir sonraki satıra kaydırılmıştır. 7. sayfada özensizce yazılan “Çalışma ve Başarının Düşmanları” başlığındaki “ve” sözcüğünün yerleştirildiği yerden dolayı, başlık “Çalışma Başarının ve Düşmanları” olarak algılanmaktadır. 8-9. sayfalardaki “Konuşan Günlük” bölümünde yer alan başlığın beyaz zemin üzerinde sarı tasarlanması, okunabilirlik problemi yaratmaktadır (Şekil 2). Sağ sayfada üstteki uzun tasarlanan metin, çocuklar için satırların takibini güçleştirebilir. Sol sayfada etrafı çerçevelenmiş metnin satır aralıkları çok sıkışık olmasa da çerçeveye çok yaklaştırıldığı için sıkışık algılanarak gözü rahatsız etmektedir. Sayfalarda metinler, görseller ve çerçevelerin yerleşimi dengesiz ve düzensizdir.

Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları ve Çözüm Önerileri

Şekil 1. Diyanet Çocuk, Ocak, sayfa 6-7

Şekil 2. Diyanet Çocuk, Ocak, sayfa 8-9

“Canlılar Dünyasında Gezinti” bölümünde birçok elemanın iç içe bulunduğu sayfalar yoğun ve dağınık tasarlanmıştır (Şekil 3). Sayfada fonda bulunan ve tüm sayfada dolaşan stetoskobun içerikle ilişkili olmadığı görülmektedir. Başlıklar ve metinler, fonda sayfa boyunca dolaşan bu stetoskop resimlemesinin üzerinde yer almaktadır. Böylece metinler bölünmekte ve okuma akışı olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca üstteki iki konunun metinlerinde, satırların takibini güçleştiren sağdan bloklama ve serbest bloklama görülmektedir. 24-25. sayfada okuyucuların gönderdiği resimlerin altındaki yazılar, fonla kontrastlığı yetersiz olduğu için, okunabilirlik problemi doğmaktadır (Şekil 4). 24. sayfada “Bilmeceler” bölümünde alt alta numaralanmış olarak bulunan 5 adet bilmecede her iki taraftan bloklama tercih edildiği için, kelimeler arası boşluklarda dengesizlik görülmektedir.

Şekil 3. Diyanet Çocuk, Ocak, sayfa 18-19

Şekil 4. Diyanet Çocuk, Ocak, sayfa 24-25

Şekil 5. Diyanet Çocuk, Ocak, sayfa 30-31

Şekil 6. Diyanet Çocuk, Ocak, sayfa 30-31

30-31. sayfadaki “Kopya Çekmenin Yeni Şekli” hikayesinde metin, sağ sayfada resimlemenin sayfaya yerleşimine paralel olarak yerleştirilmiş, her iki sayfada da sağdan bloklanmış ve soldan serbest tasarlanmıştır (Şekil 5). 30. sayfada metnin yerleşiminden dolayı sayfada dengesiz bir boşluk oluştuğu görülmektedir. Metinde kelimelerin bölünmesiyle bir sonraki satıra kayan hecelerinde ve metnin okunmasında problemler bulunmaktadır. Metinlerde soldan bloklaya tercih edildiğinde, kelimeler arası boşluklarda dengesizlik görülmeyecek ve hece bölünmeleri oluşmayacaktır. Benzer problemlere bir çok sayfada rastlanmaktadır. 38-39. sayfada “Gülmeceler” bölümünde konu başlıklarında kullanılan yazı karakterlerinde bazı harfler güçlükle okunabilmektedir. Ayrıca metinlerin bir bölümü, içinde buldukları çerçevelere çok yaklaştırılmıştır (Şekil 6).

Mayıs sayısında, 2-3. sayfada “Aydın Konusu” bölümünde “Akrabalık Bağı” başlıklı metin yer almaktadır (Şekil 7). Başlık, birbirine çakılmış tahta plakalar görünümünde, içerikle hiçbir ilişkisi olmayan yazı karakteriyle tasarlanmıştır. Siyah metin, sayfadaki mor bulut imgelerinin içinde bulunmaktadır. “Gülmeceler” bölümünde fondaki doku ve kullanılan yazı karakterlerindeki dekoratif unsurlar okunaklılığı olumsuz etkilemektedir (Şekil 8). Ayrıca Ocak sayısındaki “Gülmeceler” bölümünden bütünüyle farklı bir sayfa tasarımı görülmektedir. 48. sayfada “Mektubu Gelenler” bölümünde, farklı renklerdeki çerçeveli fonların üzerine okuyuculardan gelen mektuplardan alıntılar yer almaktadır. Çerçevelerin içine sığdırmak için kelimeler bölünmüş ve metinler sıkışık tasarlanmıştır.

Şekil 7. Diyanet Çocuk, Mayıs, sayfa 2-3

Şekil 8. Diyanet Çocuk, Mayıs, sayfa 38-39

Ağustos sayısında 6. sayfadaki “Mektup Kardeşliği” bölümünde metin, koyu mor fon üzerinde siyah tasarlanmıştır (Şekil 9). Fonun üzerindeki doku, okuma güçlüğünü arttırmaktadır. 7. sayfada “Şiirimsi Köşesi”nde şiir, kırmızı fon üzerinde beyaz renkte ve ortadan bloklanarak tasarlanmıştır. Aynı sayfada yer alan “Nereeden Nereye!” bölümünde de metin ortadan bloklanmıştır. Başlıkta kullanılan yazı karakterinde harf aralıkları dengesizdir. Sayfadaki metinlerin hemen hemen tamamında kelimelerin kesilerek bir alt satırda devam ettiği görülmektedir. 30-31. sayfalarda “Öykü Treni” bölümünde “Bana Güvenilebilirsin” şiiri yer almaktadır (Şekil 10). Turuncu fon üzerinde beyaz tasarlanan şiirde tırnaklı yazı karakteri kullanılmıştır. Başlıktaki harfler dar ve sıkıştırılmıştır.

Şekil 9. Diyanet Çocuk, Ağustos, sayfa 6-7

Şekil 10. Diyanet Çocuk, Ağustos, sayfa 30-31

Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları ve Çözüm Önerileri

32. sayfada başlığın ve metnin fondaki görselin ve dokunun üzerine yerleştirildiği, 33. sayfada mor renkte fon üzerinde ise beyaz ve sarı renkte tasarlandığı görülmektedir (Şekil 9). Okunabilirliği olumsuz etkileyen bu uygulama, dergideki pek çok sayfada görülmektedir.

Şekil 11. Diyanet Çocuk, Ağustos, sayfa 32-33

“Küçük Sanatı”nın tanıtıldığı sayfalarda metinler, kenarlarındaki çerçeveye paralel olarak yerleştirilmekte, kelimeler kesilmekte ve bloklama sorunları görülmektedir (Şekil 12). Ayrıca fonla kontrastlığı yeterli olmadığı için okuma güçlüğü doğmaktadır. “Gülmeceler” bölümünün yer aldığı 38-39. sayfalarda da yazı-fon kontrastlığının yeterli olmadığı görülmektedir. Başlıklarda kullanılan karakterde özellikle “A” harfindeki gereksiz uzantılar, kelimelerdeki harf aralıklarını gereğinden fazla açarak, anlamsız boşluklara neden olmaktadır. “Duvar Yazıları” bölümünde harflerin çerçeveli olması ve harfler arası boşluğun yetersiz olması nedeniyle okuma güçlüğü doğmaktadır. 40. sayfada lacivert fon üzerinde beyaz tasarlanan metinde kullanılan yazının light karakterde olması ve netlik problemi, gözü yormakta ve okunabilirliği olumsuz etkilemektedir (Şekil 13).

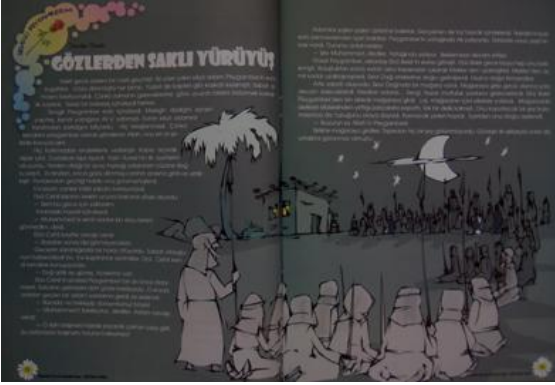

Şekil 12. Diyanet Çocuk, Ağustos, sayfa 36-37

Şekil 13. Diyanet Çocuk, Ağustos, sayfa 40

Ekim sayısında, 12-13. sayfalarda “Gözlerden Saklı Yürüyüş” konusunda resimlemenin, koyu ve çamurlaşmış renkleriyle ve çizgileriyle çocuklara yönelik olmadığı görülmektedir (Şekil 14). Metin, gri-yeşil tonda bir fon üzerinde beyaz tasarlanmıştır. Metnin net olmaması ve satırların uzun olması da okunabilirliği olumsuz etkilemektedir. 42-43. sayfalarda “Önemli Günler” bölümünde başlıklar, metinler ve görseller sayfaya dengeli yerleştirilmemiştir (Şekil 15). 42. sayfada başlıklar, metinlerin etrafındaki çerçevelerle bölünmektedir. 43. sayfada “Cumhuriyet Bayramı” başlığı sayfaya boydan boya yerleştirildiği için harf aralıklarının gereğinden fazla açıldığı görülmektedir.

Şekil 14. Diyanet Çocuk, Ekim, sayfa 12-13

Şekil 15. Diyanet Çocuk, Ekim, sayfa 42-43

Dergilerdeki bazı sayfalarda baskıda renkler üst üste denk gelmediği için titremelere ve net olmayan görünümlere rastlanmaktadır. Bu problem, görsellerin algılanmasında ve metinlerin okunmasında sorunlara neden olmaktadır.

Türkiye Çocuk Dergisininin 2008 yılına ait Ocak, Nisan, Temmuz ve Eylül sayıları belirlenen ölçütlere göre incelenmiş, karşılaşılan tipografik tasarım sorunları belirlenmiştir.

Dergide koyu renk fon üzerinde açık renk metinlere sıkça rastlanmaktadır. Başlıklarda sayfaların yoğunluğunu arttırarak gözü yoran abartılı ve süslü yazı tipi tasarımları kullanılmıştır. Bazı metinlerde harf boyutlarının küçük ve satırların uzun olduğu görülmektedir. Sayfa numaraları Ocak, Nisan, Temmuz sayılarında yaprak ve uğurböceği üzerinde; Eylül sayısında ise balık figürü üzerinde yer almaktadır. Bu anlamda derginin incelenen sayıları arasında bir bütünlük bulunmamaktadır. Sayfa numaraları, reklam sayfaları dışındaki sayfalarda yer almaktadır ve okunaklıdır.

Ocak sayısında, 14-15. sayfalarda “Dünyanın En Yüksek Zirveleri” konusunda görselin üzerine yerleştirilen “Kartallarla Yoldaşlık” başlıklı metin, zor okunabilmektedir (Şekil 16). 15. sayfada metinler koyu renk fon üzerinde beyaz ve küçük boyutlu harflerle tasarlanmıştır.

Şekil 16. Türkiye Çocuk, Ocak, sayfa 14-15

16-17. sayfalardaki “Evini Sirtında Taşıyan Hayvan Kaplumbağa” konusunda başlıktaki “Kaplumbağa” çocukların zor okuyabilecekleri bir karakterde yazılmıştır (Şekil 17). Hemen altında yer alan metin, görselin üzerine yerleştirildiği için gözü yormaktadır. 17. sayfada üstteki metin de aynı görselin üzerinde bir çerçevede tasarlanmıştır. Çerçevesiz fonun netliği azaltıldığı için alttaki görsel, belirsiz de olsa metnin okunabilirliğini etkilemektedir. Yanında yer alan metin ve fonun kontrastlığı da oldukça yetersiz olduğundan, güçlüklerle okunabilmektedir. 16. sayfadaki alttaki çerçeve içindeki metinde yarım kalan cümlenin devamı 17. sayfada dikey yerleştirilen çerçevede yer almaktadır. Bu metinlerin bir bütün

Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları ve Çözüm Önerileri

olduğunun anlaşılması zor olacaktır. Aynı şekilde 17. sayfada alttaki yatay metnin devamı, yanda üstte yer alan dikey çerçevenin içinde bulunmaktadır. Sayfadaki metinlerin birbirinden kopuk tasarlandığı ve bunun okuma akışını olumsuz etkilediği görülmektedir. Başlıktaki kelimelerde yazı karakterleri ve harf boyutları birbirinden farklıdır. Başlıkta yer alan çok küçük ve gereksiz bir kaplumbağa görselinin yoğunluğu arttırdığı görülmektedir.

Şekil 17. Türkiye Çocuk, Ocak, sayfa 16-17

48-49. sayfalarda alt köşelerdeki süslemeler, metinlerin okunmasını güçleştirmektedir (Şekil 18). Ayrıca başlıklarda farklı karakterler ve renkler kullanılması kargaşa yaratmaktadır. Başlığın altındaki beyaz fon üzerinde yeşil renkte tasarlanan metin de okuma güçlüğü yaratmaktadır. 58. sayfadaki sarı çerçeve içinde tasarlanan "Mevsimler" başlıklı metnin fonla kontrastlığı da yetersizdir (Şekil 19).

Şekil 18. Türkiye Çocuk, Ocak, sayfa 48-49

Şekil 19. Ocak, sayfa 58

Şekil 20. Nisan, sayfa 10

Nisan sayısında, 10. sayfada yeşil fon üzerinde beyaz tasarlanan "Nasıl Bir Çocuktuk?" başlıklı metinde satırların uzun olması, takibini güçleştirmekte ve okunabilirlik problemini arttırmaktadır (Şekil 20).

22. sayfadaki "Ormandaki Şenlik Ağaçkakan" başlığının altındaki metin, açık kahve tonlarında bir fonun üzerinde beyaz ve gölgeli harflerle, sağdan bloklanarak tasarlanmıştır (Şekil 21). Sayfalar, yoğun, kopuk ve dağınık tasarlanmıştır. Metin, çerçevelere dağıtılmıştır. Her çerçevedeki metin birbirinin devamı niteliğindedir. Ancak kopukluktan dolayı okuma akışı olumsuz etkilenmektedir.

36-37. sayfalardaki "Hayalet Uçaklar" konusunda başlık, yeterince vurgulanmadığı için sayfanın içinde kaybolmaktadır (Şekil 22). Özellikle sayfanın üst bölümündeki görsellerin altındaki metinlerin, çok küçük harf boyutlarıyla tasarlandığı ve fonla kontrastlığının yetersiz olduğu görülmektedir. Metinlerin sayfaya dağınık yerleştirilmesi, okuma akışını olumsuz etkilemektedir.

Şekil 21. Türkiye Çocuk, Nisan, sayfa 22-23

Şekil 22. Türkiye Çocuk, Nisan, sayfa 36-37

Temmuz sayısında, 12-13. sayfalarda “İnsan Canlısı Balık; Yunus” başlıklı konuda metinler, sayfaların alt kenarında yeterli boşluk bırakılmadan yerleştirilmiştir (Şekil 23). Başlıktaki sıkışıklık gözü rahatsız etmektedir. 28. sayfada metin küçük harf boyutuyla ve sıkışık satır aralıklarıyla tasarlanmıştır (Şekil 24). Ayrıca uzun satırlar takibi zorlaştırmaktadır.

Şekil 23. Türkiye Çocuk, Nisan, sayfa 12-13

Şekil 24. Türkiye Çocuk, Nisan, sayfa 28-29

Eylül sayısında, 16. sayfada “Zarafetin Zirvesinde” başlığında “Z” harfinin sayfadan dışarıya taşıdığı görülmektedir (Şekil 25). Metinler, gri fon üzerinde beyaz tasarlanmıştır. 17. sayfada üstteki metin, çerçeve içinde açık gri fon üzerinde siyah tasarlanmıştır.

Şekil 25. Türkiye Çocuk, Eylül, sayfa 16-17

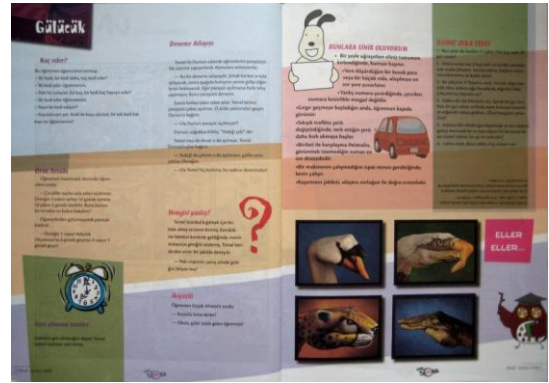
Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları ve Çözüm Önerileri

Ebe Sobe Dergisinin 2008 yılına ait Ocak-Şubat, Mart-Nisan, Mayıs-Haziran ve Sonbahar sayıları, belirlenen ölçütlere göre incelenmiştir.

Ocak-Şubat sayısında, sayfa 24-25’de yer alan takvimde kullanılan rakamların ve şekillerin düz ve keskin hatlara sahip olması 7-9 yaş çocuğunun gelişim özelliklerine uygun değildir (Şekil 26). 34-35. sayfalarda yer alan “Gülücük”te fonun farklı renklerle bölünmesi, metnin okuma akışını olumsuz etkilemektedir (Şekil 27). Bazı metinler küçük boyutlarda tasarlanmıştır ve yazı ve fonun kontrastlığı yetersizdir.

Şekil 26. Ebe Sobe, Ocak-Şubat, sayfa 24-25

Şekil 27. Ebe Sobe, Ocak-Şubat, sayfa 34-35

Sayfa 30-31’deki “Param Yok, Pulum Var!” başlığı, kullanılan yazı karakteriyle ve siyah rengeyle sert bir etkiye sahiptir. Derginin bütününde rastlanan sayfanın farklı renklerle bölünmesi, metinlerde de bölünme yaratarak hem sayfa tasarımını hem de okuma akışını olumsuz etkilemektedir.

Mart-Nisan sayısında, 21. sayfada “Fındık Faresi” bölümünde duvar yazıları, bir labirentteki duvarlar üzerine yazılmıştır (Şekil 29). Yazılar duvardaki perspektife uygun olarak yerleştirilmiştir. Bazı yazıların dik, bazılarının ters olması, okuma güçlüğü yaratmaktadır. Konuşma balonunun içindeki kısa metin, yazı alanının kenarlarında yeterli boşluk bırakılmadan yerleştirilmiş, sıkışık tasarlanmıştır.

Sayfa 22-24’te “Açıl Perdem Açıl!...” başlığında kalın, rölyef etkili, gölgeli, siyah konturlu bir yazı karakteri tercih edilmiştir (Şekil 30). Üzerinde yer alan küçükbaşlık da kalın bir yazı karakteriyle tasarlanmış, sert bir etki yaratmıştır.

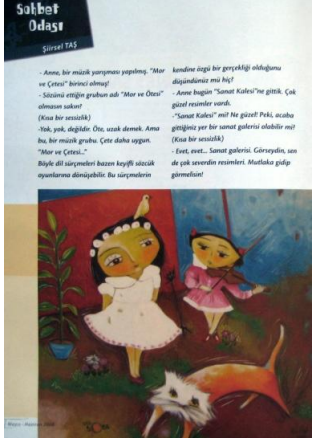
Şekil 29. Ebe Sobe, Mart-Nisan, sayfa 21

Şekil 30. Ebe Sobe, Mart-Nisan, sayfa 22-24

Mayıs-Haziran sayısında, 18. sayfada “Sohbet Odası” bölümünde görselin üzerindeki metin, yoğun siyah olması nedeniyle beyaz zemin üzerinde sert bir etkiye sahiptir (Şekil 31). Ayrıca çift sütun halinde tasarlanan metinde, sütunların birbirine yakın olması okuma akışında sorun yaratabilir. Sayfa 24-25’te “Kitabın İçinde Bir Mavi Tilki” masalının metni, küçük harf boyutuyla tasarlanmıştır (Şekil 32). Ayrıca metinden bazı kesitlerin, netliği azaltılarak,

böylece oluşan dokunun resimlemelere dâhil edilmesi, okunması gereken bir bölüm olarak algılanmasına neden olabileceğinden, şematik dönem çocuğunun kafasını karıştırabilir.

Şekil 31. Ebe Sobe, Mayıs-Haziran, sayfa 18

Şekil 32. Ebe Sobe, Mayıs-Haziran, sayfa 24-25

27. sayfadaki uzun satırlar, özellikle okumayı yeni öğrenen çocuklar için satır atlamalarına neden olmakta ve okuma akışını olumsuz etkilemektedir. Sayfanın renklerle parçalanması ve özellikle metnin yarısının gri zemin üzerinde kalması, okunabilirliği olumsuz etkilemektedir. 29. sayfada sayfanın altında çerçevede yer alan metin, lacivert fon üzerine beyaz tasarlanmıştır. “Başarı İçin Altın Adımlar” başlıklı bu bölümde, cümleler numaralandırılmıştır. Numaralarla cümleler arasındaki boşlukların gereğinden fazla ve satır aralıklarının dengesiz olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de çocuk dergilerinde karşılaşılan tipografi sorunlarının ortaya çıkarılmasının amaçlandığı bu çalışmada, “Diyanet Çocuk”, “Türkiye Çocuk” ve “Ebe Sobe” dergilerinin 4’er sayısı, belirlenen ölçütlerle göre incelenmiştir.

Çocuklara yönelik tüm yayınlarda yazı karakteri ve harf boyutu, çocukların yaş grubuna uygun tasarlanmalıdır. Araştırmanın örneklemini oluşturan dergilerde harf boyutlarının küçük tasarlandığı, oldukça süslü ve okunabilirliği zayıf harf karakterlerinin tercih edildiği görülmüştür. Satırlar ve paragraflar arası boşlukların yetersiz oluşu okunabilirliği olumsuz etkilemektedir.

Metinlerde satırların takibini en rahat sağlayan sola bloklamanın yerine, zaman zaman her iki taraftan bloklama, ortadan bloklama ve sağa bloklama tercih edilmiştir. Her iki taraftan bloklanan metinlerde kelimeler arası boşluklar dengesizdir. Bazı metinlerde kelimeler arası boşluğun dengeli olabilmesi için, kelimeler kesme işareti ile bölünerek bir alt satıra kaydırılmıştır. Ortadan bloklama ise, metnin sağ ve solunda girintiler yaratarak okumayı güçleştirmektedir. Satır uzunluğundan kaynaklanan problemleri azaltmak amacıyla metinler genellikle çift sütun halinde tasarlanmıştır. Ancak sütunların birbirine gereğinden yakın olması önemli bir problemidir.

Basılı iletişim araçlarının işlevi okunmaktır. Okunabilirlik açısından metin-fon ilişkisi önemle ele alınmalıdır. Metin-fon kontrastlığının yetersiz olduğu, görsellerle metinlerin üst üste tasarlandığı ve koyu renk fon içinde açık renk yazının sıklıkla tercih edildiği görülmüştür.

Araştırmanın örneklemini oluşturan dergilerde kullanılan yazı karakterleri incelendiğinde, bazılarında sayfalar arasında, hatta aynı sayfa üzerinde farklı birçok yazı karakterinin kullanıldığı görülmektedir. Dergide tek tip yazı karakterinin kullanılması sıkıcı ve monoton bir etki yaratacak; çok sayıda yazı karakterinin tercih edilmesi ise derginin kimliği üzerinde olumsuz etkiye neden olacaktır.

Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları ve Çözüm Önerileri

Dergideki her bir tasarım elemanı, birbiriyle ilişkili olmalı, aynı bütüne ait olmalıdır. Derginin sayfaları ve farklı sayıları arasında birlik, bütünlük ve devamlılık olmaması, derginin kimliği açısından önemli bir problemdir. Her sayfada veya her sayıda farklı bir tasarım anlayışının uygulandığı bir dergide, derginin görsel kimliğinden söz edilemeyecektir. Süren başlıklardaki, içindekiler bölümündeki, sayfa numaralarının tasarımındaki vb. farklılıklar nedeniyle dergilerin görsel kimliğini belirleyen bütünlük ilkesine, tüm dergilerde uyulmadığı görülmektedir. Bu problemler çoğunlukla Diyanet Çocuk dergisinde görülmektedir. Derginin incelenen dört sayısında üç farklı şekilde tasarlanan “İçindekiler” sayfası bulunmaktadır. Süren başlıkların ve sayfa numaralarının tasarımlarında da farklılıklar göze çarpmaktadır. Sayfa numaralarının bazı sayfalarda hiç yer almadığı, bazı sayfalarda ise fonla ilişkisinden dolayı okunmadığı görülmektedir. Bazı dergilerde sayfa numaraları farklı tasarlanmıştır. Örneğin; Türkiye Çocuk Dergisi’nin Ocak, Şubat, Mart sayılarında sayfa numaraları yaprak ve uğurböceği üzerinde; Eylül sayısında ise balık figürü üzerinde yer almaktadır. Diyanet Çocuk dergisinde de sayfa numaralarının tasarımında sayılar arasında farklılıklar görülmüştür.

Eğitim amaçlı çocuk dergilerinin tasarımı, bu konuda eğitilmiş, deneyimli ve hedef kitlenin özelliklerini yakından tanıyan uzman grafik tasarımcılar tarafından yapılmalıdır. Dergiler, estetik beğeni kazanmış, yaratıcı ve özgüven sahibi bireylerin yetişmesi için, yayınevi, editör, yazı işleri müdürü, yazar, grafik tasarımcı, resimlemeci, fotoğrafçı, redaktör, teknik koordinatör, yayın kurulu üyeleri vb. kişilerin eşgüdüm halinde çalıştığı uzman bir ekip tarafından hazırlanmalıdır. Künye bölümünde bu kişiler belirtilmelidir. Dergilerde künyelerde yer alan bilgilerde eksiklikler görülmektedir. Görsel tasarımdan sorumlu kişilere değinilmemesi de, o derginin tasarıma verdiği önemin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

KAYNAKLAR

- *Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi*. 1987. Ana Yayınları A.Ş., İstanbul.
- Becer, E. 2002. *İletişim ve Grafik Tasarım*. Dost Kitabevi, Ankara.
- Boulton, M. 2005. Five simple steps to better typography. (Erişim Tarihi 15.05.2006). http://www.markboulton.co.uk/journal/comments/five_simple_steps_to_better_typography/
- Dündar, B. 2005. *Matbaanın Bulunuşundan Bu Yana Batıda ve 1970 Sonrası Türkiye’de Grafik Tasarımda Tipografik Dil*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Evans, P. 2006. *Exploring Publication Design*. Thomson Delmar Learning, USA.
- Jean, G. 2004. *Yazı İnsanlığın Belleği*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Kaptan, A. Y., Kaptan S. G. 2006. “Ders Kitaplarında Görsel Düzen”. (Editörler: Demirel, Ö., Kiroğlu, K., Aşıcı, M. ve diğerleri.) Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Karter, R., Day, B& Meggs, P. 1993. *Typographic Design: Form and Communication*. John Willey and Sons, Canada.
- Pektaş, H. 2003. *Exlibris*. AED Yayını, Ankara.
- Schneider, W., Raue, P. J. 2000. *Gazetecinin El Kitabı*. Çeviren: Işık Aygün. Konrad Adenauer Vakfı, Ankara.
- Solomon, M. 1986. *The Art of Typography, An Introduction to Typo.icon.ography*. Watson and Guptill, New York.
- Sürmeli, K. 2010. “Türkiye’de Eğitim Amaçlı Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Temel Grafik Tasarım Sorunları ve Sorunlara Çözüm Önerileri”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Şeyda, E. 2005. “Çocuk Dergiciliğine Dair Tarihi Bakış: Osmanlıca Çocuk Dergileri”. Yağmur Dergisi. (Erişim Tarihi:17.02.2006)http://www.yagmurdergisi.com.tr/konu.php?konu_id=35&yagmur=bolum2&kat=12
- Şimşek, H. 2001. “XX. Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve Eğitsel İşlevleri Üzerine”. Milli Eğitim Dergisi. (Erişim Tarihi 03.02.2003). <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/simsek.htm>
- Tuncay, A. M. 1998. *Dergi Tasarımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uçar, T. F. 2004. *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*. İnkılâp Yayınevi, İstanbul.
- Vignelli, M. 1992. “Der Raster”. *Graphis Magazinesign 1*. Graphis Verlag AG, Zürih.
- Yazar, İ. 2003. Türk dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarına Görsel Açıdan Bir Yaklaşım. (Erişim Tarihi 27.07.2007) http://web.deu.edu.tr/~ilyas/yayinlarim/bildiri_izmir.htm